

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Quibus Totum Hominis Christiani Officium Explicatur; Quídq̄ue is fugere,
quid agere debeat, quàm exactissimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindelicorum, Anno M.DCCXII.

VD18 9063702X

Discursus III. Tertius Dominij divii titulus jam indicatus explicatur, qui
fundatur in excellentia divinæ Naturæ; & ex eo Peccati lethalis enormitas
colligitur. Cùm nos in Terris divinæ Naturæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51653](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51653)

DISCURSUS III.

Tertius Domini divini titulus jam indicatus explicatur, qui fundatur in excellentia divina Natura; & ex eo peccati lethalis enormitas colligitur.

Agnæ admirationis materiam Politicis dedit benignitatis illius excessus, quâ Carolus V. Titiano Piciori celeberrimo assistens, dum quandam pretiosarum imaginum suarum coloribus efformabat, delapsus penicillum è terra incurvatus sustulit, idque victoriosâ illa manu, quâ totum Christianum orbem frenabat, artificio suo porrexit.

Ego verò in hoc facto non solum tanti Monarchæ, licet admirabilissimam, stupeo benignitatem; sed insuper imperium illud admiror, quod quævis singularis excellentia habet in hominum corda, ita ut etiam Populorum & Urbium domitores sibi subiciat, omniumque Orientis & Occidentis Regnorum simul unitorum Principes obsequentes habeat. Verè equidem hæc est illa basis, cui omne naturale Dominium stabiliter innititur, naturæ nimirum Excellentia. Quare res parvas videmus servire majoribus, irracionales rationalibus, inferiores superioribus. Sic elementa serviunt plantis, plantæ animalibus, animalia homini, & intra ipsam humanam speciem mulier, quasi minùs perfecta, obedit viro, quasi individo magis per-

fecto & completo. Quod si ita est, quâ Deus afficietur injuriâ à peccatoribus, qui illi se subicere recusant, cum Deus infinites omnibus creaturis sit Superior? Regius Propheta David præ Zelo quiescere non poterat, ideoque attonitus intra se dicebat: *Nonne Psal. 61. Deo subjecta erit anima mea? nam & ipse se Deus mem.* Quasi vellet dicere: quomodo est possibile, ut Deus, qui distantia immensâ meæ superat perfectiones naturæ, non debeat esse Dominus meus, cum ego sim Dominus animalium, quæ tamen in natura unico à me superantur gradu? hæc igitur invincibilis ratio, supra citatis verbis expressa, necessariò me cogit, hodie de magnitudine DEI verba facere, ut argumentando de infinita Divini Domini supra nos excellentiâ, hac viâ; quæ est maxima, injuriam agnoscamus, quæ peccando illi infertur.

II. Verùm cui mari me committo, Charissimi, cum de Deo discurrere vobis promitto? Epictetus magni nominis Philosophus, interrogatus à discipulis, quid esset Deus? tam oppositum illis dedit responsum, quale vix unquam ab antiquorum Sapientum ore prodit. Respondit illis: si vobis possem dicere, quid sit Deus, aut DEUS

D 2 non

Arist. 1. Met. c. 3.

non esset Deus, aut ego essem Deus. Equidem solus Deus potest dicere, quid ipse sit, sed non nisi sibi dicere potest; licet enim totam suam comprehendat magnitudinem, tamen ideò non potest omnem nobis explicare, non propter potentiae suae defectum, sed propter majestatis superabundantiam. Quamobrem quid de hac increata luce vobis potero dicere, cum omnes hujus mundi sapientes de ea infinitis minus intelligant, quam minima formica de sole nostro cognoscat; Encomia nostra, inquit S. Ambrosius, quamvis illius deprædicent magnitudinem, non sunt aliud quam injuriæ, quas ei inferimus; & cum illum omnibus rebus majorem extollimus, quò magis præferendo honoramus, tantò magis comparando injuriam illi facimus.

ib. 5. de fide. 9. Domine si te majorem omnibus dixero, injuriosè te tuis operibus comparavi. Nihilominus necessariò mihi aliquid dicendum est, ut etiam vos aliquid de Deo cognoscatis; quandoquidem ex ejus ignoracione omne in Mundo malum exoritur; quemadmodum dixit Christus Apostolis, calamitatum ab ipsis ferendarum causam reddens, quamvis Legati ipsius futuri essent: *Hec facient vobis, quia non noverunt patrem, neque me; quamvis flammæ extremitas non possit attingere Sphæram suam, non tamen ideò omnem omittit conatum, ut ad illam se moveat. Ita & nos, si de Deo loqui non possumus, uti deberemus, saltem loqui debemus quantum possumus. Tantò magis, quia Sanctus Propheta David modum docet, quo etiam Idolorum aliquid de*

magnitudine DEI intelligere possunt. *Quantam non cognovit creaturam, inquit, introibo in potentias Domini.* Quasi diceret: quia Scripturas divinas profundè non intelligo, nec abscondita, aliaque Theologiæ mysteria mihi nota sunt, DEUM tamen Creatorem meum, sicut alii faciunt, cognoscere desidero, quid mihi agendum? hoc nimirum; considerationi ipsius omnipotentiae me totum impendam, singulatimque magna ejus opera perpendam, adeòque aliquo modo artificem ex labore suo cognoscere potero. Quare & nos hunc modum sequemur, & cum sancto Rege hanc omnipotentiam, primò in ordine ad creaturas actuales ab ipsa productas, & deinde in ordine ad posibles admirabimur.

I.

III. Quamobrem, Charissimi, imprimis totam terræ vastitatem, totamque cælorum immensitatem vobis representate: cælos tot stellis plenos, terram tot plantis, marmoribus, metallis, tot feris, atque diversis referatam creaturis contemplamini, deinde totam hanc machinam ex nihilo factam esse considerate. *Ex nihilo fecit illa Deus.* An non solùm istud vos replet admiratione? Moyses ex arida petra in deserto aquæ rivulum elicit; cum mox aliquot centena hominum millia ad hanc petram turmatim accurrunt, non tam, ut desideratis aquis sitim extinguant, quam ut tanti prodigii intuitu satient curiositatem. Verùm quale foret prodigium non fonticulum ex silice, sed totum universum

ex nihilo educere? Si vobis dicerem, solem, antequam esset sol, fuisse arenæ granulum, illudque à Deo ad tantam effectuum magnitudinem, adeoque illuminatum esse, quemadmodum ingentem hunc planetam conspicimus, quis vestrum ad talla nova attonitus non hæreret? An ergo parùm vobis videbitur, cum dico, Deum non tantùm solem, sed reliqua omnia ex nihilo fecisse? Interesse, & non esse, tam magna est distantia, ut sit infinita, ideoque scire oportet, majorem potentiam ad arenæ granum ex nihilo producendum requiri, quàm è grano arenæ ad omnes cælos faciendos, inter granum arenæ quippe & inter cælos est aliqua proportio, cum sint sub eodem creaturarum genere, habeantque qualitatem aliquam inter se communem: sed inter illud, quod est, & illud quod non est, nulla omnino est proportio, adeoque semper inter illa est immensum, & infinitum Chaos, quod non ab alio, quàm ab immenso & infinito impleri potest. Quàm magnus est igitur Deus noster, cui pro fodina inexhausta ipsum nihilum servit? *Ex nihilo fecit illa Deus.* Omnes mundi Monarchas provoco, ut solùm pulvisculum nihilo producant; certus sum eos omnibus viribus suis impensis nihil effecturos, *Ex nihilo nihil fit.* Commune est inter illos axioma. DEUS autem noster ex nihilo totum Universum, adeo vastum extraxit, quis hoc capere potest? Elevate oculos, & de nocte cælum stellarum intueamini. Hoc Cælum, ut sciatis, tam amplum est, ut in circuitu suo mille septendecim millia-

rium milliones comprehendat; & nihilominus communis est sententia, Cælum Empyreum, quod est Beatorum sedes, tantò majus esse cælo stellato, quantò stud corporibus inferioribus majus est: quare ad describendam, tam felicis hujus Regni vastitatem, scriptura non utitur mensurâ, sed exclamatione. *O Israel, quàm magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! magna est, & non habet finem.* Tam magna est illa pulcherrima patria, ut terminis carere videatur. Attamen etiam ipsa ex nihilo facta est, & sicut ex nihilo facta est, ita pariter à tot seculis supra nihilum fundata pendet, sicut etiam orbis minores, qui infra illam rotantur. An non similiter hoc summæ potentie opus est? Omnes totius mundi architecti non possent arte suâ efficere, ut passerum nidus ex se in aëre pendulus maneret. At Creator noster immensam omnium orbium cœlestium machinam novit supra nihilum appendere. Ut taceam de terra, quæ licet respectu spheræ supremæ, non habeat, ut ita dicam, quantitatem sensibilem, sed sit quasi centrum respectu immensæ circumferentiæ, nihilominus in circuitu suo viginti sex milliarium millia comprehendit. Et hæc etiam, ut Job loquitur, DEUS supra nihilum suspendit. *Appendit terram super nihilum.* Quàm magnam igitur oportet esse essentia divina perfectionem, cum tam magna sit ejus potentia? *Quoniam non cognovi literaturam, in-rosbo in potentias Domini.*

V. Verùm quod amplius est, DEUS

D 3

no-

efficiat. Faciamus aliquid, congregemus omnes simul exercitus, quorū quot huc usque in terris militauerunt, dicamūque illis, ut tentent unicam plumam in pavimento iacentem unico verbulo suo parumper mouere. Et si omnes homines possibiles simul congregauerint, in æternum illam verbo non mouerent. Quid verò DEUS unico verbo mouere non potest? Antè vobis dixi, quanta sit rotas cæli stellati machina. & tamen à sex mille annis usque huc continuò rotatur hæc machina tanta cum rapiditate, ut quædam stellarum in magna illa rota comprehensarum quavis horâ quadraginta duos milliarium miliones conficiat, quod est itineris spatium adeò notabile, ut si ingens lapis æquauerit decidendo illud metiri deberet, vix intra viginti duos annos, & medium completeret. Et tamen ab illa stellâ intra unicam horam conficitur. Quis autem ad motum adeò celerem vires suppeditat? Nimirum Spiritus Dei nostri, qui tantum dicit, vade. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris omnis virtus eorum.* Quomodo ergo audent homines coram DEO gloriari, aut quare ex omnipotentia illius non argumentantur, quid sit DEUS?

VI. Tartarorum Reges in coronatione suâ hac, nescio, magis an superbâ an stultâ utebantur cæremoniâ. Ensem è latere discingebant, eumque proiecebant, addentes; impolterum halitus meus mihi pro ense seruiet. Sed verissimum est, potentiam humanam, nunquam melius demon-

strare debilitatem suam, quam dum ad se extollendam in pedes se erigit. *If. 16. 6. Superbia ejus plusquam fortitudo ejus.* Et quid potest homo efficere spiritu suo? *Spiritu oris sui?* Sapienter locutus est ioculator ille semistultus, quando Philippo Secundo minitanti in rem imperatam exequeretur, respondit: quid faceret Majestas vestra, si omnes subditi sui uno animo, & ore dicerent, se nolle imperata exequi? Simplicibus siquidem hisce verbis magnam ille ostendit veritatem; Magnates scilicet hujus Mundi re ipsa nihil præstare posse, qui nihil ex se ipsis possunt. *In fortitudine sua,* sed solum opem ferentibus aliis. Quamvis etiam magnæ virtutis esset aliis perniciem inferre, quid quæso singulare prædicatur de Alexandro Magno, de Cyro, de Cesare, quando dicitur, integros ab illis deletos esse exercitus, aut plusquam decies centies mille homines internecioni datos, quemadmodum quidam illorum olim gloriabatur? non ipsi, sed milites illorum tantam edidère stragem: Siquidem illi, qui Duces tantum erant & inermes ex se ipsis, minorem aliis potuissent incutere tremorem, quam unica sola aspis. Solus DEUS tantum per se facit, quantum faceret cum aliis. *Quis adiuuat spiritum Domini? If. 40. 13.* Et licet etiam sæpius aliis utatur, nolite putare, quod ideo faciat, quasi operâ illorum indigeat, sicut fabro ferris, *S. Thom. 1. 2. q. 22. art. 4. & q. 103. art. 6.* ideo utitur creaturarum operâ, ut etiam illis virtutem suam communi-

VII. Sed

VII. Sed fortasse ad res adeò magnas, à se solo factas plura DEUS impendit secula; minime: omnia unico facta fuerunt momento. Inter homines quò majorem machina aliqua habet movendi virtutem, tantò minùs illi inest velocitatis, adeòque virtutem tarditate compensat. At: *stella vocata sunt, & dixerunt: adsumus*, responderet ad hoc Propheta Baruch. Ne quidem unicum dilationis instans inter creatoris mandatum, & creaturarum obedientiam elapsum est. *Dixit & facta sunt.* Fingite vobiscum, à DEO vos priùs creatos esse, antequam alia produxerit; ideòque eum adhuc in densissimis sepulti eratis tenebris, ex improvìso hanc per aërem insonuisse vocem: fiat Lux: Si in cælo Solem adeò pulchrum, qualis est hic noster, cujus luce fruimur, subito exurgere vidissetis, quid quæso hoc attoniti spectaculo dixissetis? Ecce corpus adeò vastum, quocenties sexages sexies terrenus hic noster impleretur Mundus, unico instanti productum & perfectum: quod si hoc corpus ab aliquo aurifabro ordinario tantum superficie tenus circum circa deaurandum esset, quantum hic foret labor? quot exhaurerentur aurifodinae? quantum infumeretur temporis? Attamen illud in momento è nihilo extraxit Creator, nec tantum deauravit, sed ex auro fecit, imò ex auro omni alio pretiosiore efformavit, quod est ipsius Lux fulgidissima. An non igitur causam habet Sapiens invitandi nos, ut ex hoc opere magnitudinem factoris sui in

Bar. 3.
35.

telligamus? *Magnus Dominus, qui fecit illum.* Sed quid dixissetis, si stella una cum sole vocata in momento comparuissent, cùmque stellis planetæ, nec non cum planetis terra nostra tantis vestita herbis, floribus, fructibus, diversisque arboribus, tot & tantis coronata montibus, tot & tantis tam domesticis quàm sylvestribus repleta animalibus tot distincta fuminibus, tot irrigata fontibus, tamque profundo & interminato circumdata oceano se oculis vestris obrulisset? & tamen ita se illorum habet productio. Omnia hæc pro existentia suâ non plus requirebant temporis, quàm tantillum, quo, calu quo vocata fuissent, responissent: Ecce nos. *Vocata sunt & dixerunt: Adsumus.*

VIII. Nec mihi imaginor, aliquem suspicari, tot & tantis operibus producendis Divinam potentiam defatigatam fuisse. Quid enim de illâ dicit Propheta? *Extendit velut nihilum cælos*, inquit. Quia cælos, & quidquid in illis continetur, creare, est Deo quasi nihil facere; id est: minùs defatigatur, quàm qui nihil agit, sed quiescit. Quam molestiam sentire potest magnus ille Dominus, qui in operibus suis non manu, sed lingua utitur? *Nulla DEO inest difficultas*, inquit Sanctus Hilarius, *omni subest totum posse, quod loquitur.* Et quod amplius est, verbum ipsius non est verbum volans, quemadmodum nota sunt, sed est permanens, ideòque post sexcenta secula jam elapsa adhuc durat. *Verbum Domini manet*

in

in aeternum. Hinc est, quod Deus linguam suam pennæ comparat. *Lingua mea calamus scribæ,* quia, inquit Sanctus Augustinus, quando Creator loquitur, non loquitur vento, sicut homines, sed stabiliter etiam nihilo sua verba imprimat; ita ut primum illud fiat post sexies mille annos jam elapsos adhuc audiantur à cælis, qui in motu suo constantè perseverant. Eodem modo audiuntur ab elementis, quæ compositioni mixtorum pergunt deservire; audiuntur à mari, quod inter fines suos se continet; audiuntur à terra, quæ immobilis sine fulcro perseverat; Audiuntur à tam diversis herbarum, plantarum, piscium & avium speciebus; audiuntur denique ab omnibus totius universi creaturis. *In aeternum Domine, verbum tuum permanet in Cælo, fundasti terram. & permanet: ordinatione tua perseverat dies.* Quam magnus igitur Dominus est Deus noster, qui unico verbo ex nihilo totum, & tam ingentem Mundum & producit, & tam diu sustentat, ne in antiquum suum nihilum redacatur: *portat omnia verbo virtutis sue.* De ipso dici potest, quod halitu utatur pro gladio: sed sine enormi mendacio dici non potest, Reges terræ eodem tantum efficere posse: quantum gladio; non enim, quorquor regnârunt, omnes simul juncti, & adhuc usque ad Mundi finem regnabunt, ne quidem uno verbo filum pælex in aère suspensum servare possent. *Quoniam, ergo, quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini.*

IX. Quod si ex servorum & militum, P. Segneri Christi, Instr. Tom. II.

tum numero Dominij Divini magnitudinem inferre velitis, considerate, quanta sit ipsius aula, quanti que exercitus, Inprimis ipsius ad obsequium & stipendia omnes insensibiles parent creaturæ, & si jubet, promptissimæ sunt ad illum defendendum, eique obediendum. *Uno DEO, imperatorem minorem putamus,* dicebat Tertullianus; nihilominus omnes mundi hujus Imperatores, licet adorentur à populis, timeanturque à potentibus, ne quidem uni roris guttæ præcipere possunt, ut cæsaries suas reverentur, ne madefaciat. *Quamobrem Canutus Angliæ Rex inter omnes alios fuit sapientissimus,* qui dum in littore maris ambulans à quodam milite potentissimi titulo salutaretur, ut adulationem corrigeret, imperavit undis illis, ut quamprimum quiescerent. Illæ autem non solum non steterunt, sed altera alteram crudens more solito cursum suum continuârunt, & quia easdem nimis propè accesserat, à fluctibus insigniter madefactus est. Tunc Rex ad militem conversus, vide, inquit, quam ineptè me potentem appelles? non est alia quàm DEI Altissimi potentia. Ita est, ideòque jure merito vocatur DEUS: *Solus potens;* ipsi enim soli, sicut præcipit, omnes parent creaturæ, ipsique soli servantur. *Ipsè est omnipotens super omnia opera sua.* Adeòque quando ille jubet, mare se dividit, se elevat & sistit, quemadmodum fecit cum populo Israhelico; ignis refrigerat, sicut experti sunt Adolescentes in fornace babilonicâ; Sol aut recedat, E

Polyd. l. 7.

Ecc. 43. 29.

cedit; sicut per Ezechiam retrocedere iussit; aut non movetur, sicut per Josue illum stetit; terra non est amplius solida ad sustinendos inimicos illius, quemadmodum expertus est Core cum socijs; aer quoque solidatur ad amicos illius sustinendos, quemadmodum innocentes ejusdem scelerati Core filios absque fulcro in alto pendulos servavit. *Factum est grande miraculum, ut pereunte Core, filij illius non perirent.*

Num. 26. 11.

X. Neque vobis persuadeatis, licet tot creaturæ in se, & erga nos sint insensibiles, ideo quoque erga Deum insensibiles esse, non est ita inquit Sanctus Hieronymus. *Quæ apud nos sunt insensibilia, Majestate conditoris illi sensibilia sunt.* Hoc modo scimus, Christum non solum imperasse vento, ut cesset molestiam facessere discipulis, sed etiam illi minatum esse.

Matth. Marc. 4. 29.

Et comminatus est vento: ut magnum DEI Dominum Intellexeremus, quod tener in creaturas, quibus licet pœnæ incapacibus, minas intentat, & ab illis, quæ sensu carent, sentiri potest, easque exterrit, quæ animâ destitutæ sunt. Si igitur secretis, quo zelo omnes res creatæ pro honore DEI ferantur, profectò timeretis peccare; timeretis, ne domus illa corruens vos opprimeret; ne canis vester frustatim vos dilanaret, & ne omnes campi & sylvarum bestię unanimiter vos invaderent; omnes enim creaturæ, ut dicit Sanctus Thomas, in fundo essentia suæ fortem quandam inclinationem ad Creatoris sui injurias vindicandas impressam

gerunt. *Naturaliter est insensu cibus, ut natura appetitus vindicandi injuriam Creatoris.* Unde si solus DEUS illas non retineret, omnes furis actæ in peccatorem rebellem insurgerent, eumque occiderent. Quod si talis appetitus creaturis etiam insensibilibus impressus est, facile credere licet, tantò magis sensibilibus innatum esse. Nullus Imperator unquam fuit Dominus alicujus culticis, ita ut illi imperare posset, ne murmure suo somnum sibi abrumperet. Et hæc fuit causa, quare DEUS, cum Pharaonem proterviam castigare vellet, non illam Leonibus & Tigridibus, sed Locustis & exilibus muscis puniverit, ut superbus Rex, cum ne quidem tam vilium muscarum unica illi obediret, potentia suæ infirmitatem cognosceret; è contra verò cum videret ingentem vilium istorum animalculorum volacilium turmam DEI nutu contra se unius horæ spatio congregari, addisceret, quàm magnus sit ille Monarcha, qui ea deinde, quando ei libitum esset, aut turmatim vocare, aut penitus dissipare posset.

XI. Verùm, hoc parum est. Absque comparatione multò majores sunt potentissimi exercitus, quibus imperat DEUS noster. Elevate oculos, eosque supra in cælo empyreo castra metantes aspiciete. Ingens illa militum copia à Xerxe Rege Persarum coacta Mundum in admirationem rapuit, quæ tanta fuit, ut ubi ad ripam fluminis incurvi biberent, illud exsiccarent, terramque in qua castrametati quiescebant, omnino devastarent.

DOMINII TITULO, EX QUO INFERTUR PECCATI GRAVITAS. 35

starent. Sed audite : unus Angelus solus tam formidabili exercitui oppositus, totum citius, quam intra unius horæ spatium destrueret, ut ne quidem unicus maneret superstes, qui hujus interecionis nuntium referret. Horum verò Angelorum tam immensum DEUS habet numerum, ut hominibus impossibile sit illorum calculum ponere. *Nunquid est numerus militum ejus?* inquit Job. Nihilominus aliquid vobis indicabo, ut intelligatis, quam verè desipiatis, cum Deum peccato offenditis. Præsupponite igitur ab illo tempore, quo Mundus creatus fuit, omnes homines, qui fuerunt & adhuc sunt, summam triginta millium millionum attingisse, quæ tamen verosimiliter infra verum est. Hoc posito aliqui viri Sancti existimant ab Angelis nonages novies omnes homines numero superari. Hujus sententiæ videntur esse Sanctus Ambrosius, Sanctus Cyrillus, Sanctus Eucherius, Sanctus Gregorius, Sanctus Hilarius, & que fundata in parabolâ à Christo de bono Pastore relatâ, qui relictis nonaginta novem morigeris, hoc est Angelis in cælo, unam aberrantem & profugam ovem quæsit. Secundum hanc sententiam, si homines, qui huc usque vixerunt, numerum triginta mille millionum conficiant, Angeli ad minimum tres millionum milliones efficiant. Considerate ergo, quam magnus sit ille Dominus, qui sub signis suis tres numerat exercitus, quorum unusquisque millionem millionum continet militum.

Nihilominus hic numerus multò minor est illo, de quo scribit Sanctus Dionysius, qui tanquam Sancti Pauli Discipulus aliquid certius scire potuit, postquam Apostolus ipse rap-^{De cœlest. Hierarch. c. 9.} tus in Cælum arcana plurima cognovit. Quare vel Magistri sui auctoritate, aut scientia sua eminentiore innixus assuerit, plures esse Angelos, quam sint omnes herbæ, quam omnes flores, quam omnia folia, quam omnes cœli stellæ, quam cunctæ maris arenæ, verbo, plures quam omnes res aliæ creatæ. Ita in quodam ser-^{Tom. 4. serm. 49. s. Th. 2. p. 9. 10. art. 3.} mone explicat Sanctus Bernardinus, & rationi consentaneum visum est Sancto Thomæ, qui asserit à substantijs immaterialibus, hoc est Angelis, incomparabiliter omnes substantias materiales multitudinè superari. Quod etiam à loco, in quo creati sunt, deduci potest, hoc est à cælo empyreo, quòd secundum certam quandam computationem, summarie factam, trigiesies mille ducentis duobus millionibus millionum totâ terrâ longè majus est. Sed quis crederet, tam immensam habitationem pro paucis factam esse incolis? Equum est credere, quòd quantum orbis supremus magnitudine sua superat orbem terrenum, tantum hujus terræ habitatorum numerum cœlestes incolæ excedant. Quare, supposito, fuisse huc usque hominum triginta milliones, sequeretur Angelicorum exercituum triginta mille milliones esse, quorum singuli triginta mille milliones militum contineant. Atque hæc tam ingens multitudo

rota pender à nutu DEI nostri , hæc unico verbo ex nihili abyſſo extracta fuit, & hucusque rota etiam verbo conservatur, ne in nihilum reducat. Annon igitur magnus vobis videtur Dominus DEUS noster, si à potentia ipsius, ut æquum est, ejus magnitudinem colligere debeamus?

II.

XII. Nihilominus quidquid hucusque dixi, scitote nihil esse in comparatione illius, quod adhuc mihi dicendum remanet. Amplius intremus potentias Domini. *Introibo in potentias Domini.* Consideremus omnipotentiam divinam non tantum unampotentiam, sed infinitas pro omnibus rebus possibilibus creandis continere potentias. Quod est secundum hujus sermonis punctum. Ad eoque activitatis illius Sphæra ad omnium locorum immensitatem, ad omnium temporum æternitatem, & ad infinitas rerum omnium, quas producere vult, essentias se extendit. *Subest enim illi cum voluerit posse.* Posset itaque à DEO creari alius Mundus tanto major, ut quævis arenula in illo vastior esset, quàm hic Mundus noster creatus, tantoque melior, ut infima illius creatura perfectior esset, quàm nunc est perfectissimus Seraphinorum. Et postquam hunc talem Mundum condidisset, posset adhuc alium tertium creare, à quo secundus, sicut secundus à primo superaretur. Neque propterea exhausta & debilitata foret DEI potentia; sed per centum annorum milliones omni

Sap. 12.
18.

momento mundum altero meliorem creare posset, qui virtute suâ omnes reliquos infinitâ præstantiâ contineret. Insuper omnes hos mundos innumerabiles unico voluntatis actu, sicut creavit, ita quoque in nihilum reducere posset, & deinde unico quoque voluntatis actu posset eos reproducere? nihilominus tanta hæc opera omnipotentis brachij fortitudinis essent quasi jocus, & in veritate dici posset, eum, postquam tantas & infinitas eduxisset moles, ne quidem loco motum fuisse. *Quis non timebit ò Rex gentium!* Si propter omnes creaturas jam productas timendus non esses, an non omnia possibilis, à quibus infinites superantur creata, timorem nobis incutere deberent? Et tamen hæc sunt verissima. *Multa abscondita sunt, majora his: pauca enim vidimus operum ejus.*

XIII. Quare adhuc profundius exhaustam illam divinæ omnipotentiaæ fodinam admirandis duabus propositionibus intrabo; ad eas ut mentem advertatis, rogo. Prima est, DEUM nullâ ex omnibus his possibilibus, multò minùs aliquâ ex jam productis indigere. Secunda est, illis etiam productis non fore majorem. Quare hunc vobiscum casum fingite. Ex unâ parte Sanctum Michaëlem omnium Angelorum primum ponite, ex alterâ parte lumbricum omnium vermium vilissimum locate. Deinde cogitate primâ diei horâ à DEO creati Angelum tantò perfectiorem Sancto Michaële, quantò Sanctus Michaëli perfectior est lumbrico.

brico. Postea secundâ ejusdem diei horâ aliam creaturam producat Deus secundâ tantò perfectiorem, quanto secunda perfectior erat Sancto Michaële. Horâ tertiâ eadem cum proportione creet aliam, aliam quoque horâ quartâ, aliam horâ quintâ, & sic consequenter per unius annorum millionis spatium. In hoc casu certissimum est, cum in uno annorum milione numerentur octies mille septingenti sexaginta sex horarum milliones, Deum octies mille septingentos sexaginta sex pulcherrimarum creaturarum milliones creasse, quorum unâquæque infinitâ præminentia omnium aliorum pulchritudinem contineret. Quis igitur concipere poterit, quàm perfecta & admirabilis illa ultima creatura futura sit? nihilominus nullâ eam indiget DEUS, nihilque eam creando acquireret, nec destruendo illam quidquam perderet. Homines cum sint pauperes, licet ob plures, quas possident facultates, videantur divites, etiamsi parum quid perdant, nihilominus alicujus rei notabilis jacturam faciunt. Unde communis est Doctorum sententia, Regi nummum aureum auferre, furtum esse notabile; tam parum enim magno Domino contra voluntatem suam auferre, est satis multum tollere. Ex altera parte licet aliquis tam excessivum tot mirandarum creaturarum, ut supra diximus, auferret numerum, DEO nihil decederet. Et hæc causa est, cur, cum possit omnes unico voluntatis actu creare, eas non creet, quia illis non indiget,

Tu Domine universorum, qui nullius indiges. Eodem modo, quia jam ^{2. Mach. 3. 4. 25.} creatis non indiget, tot ex illis perire permittit. An ignoratis, quid faciant Principes, quando mutantibus anni temporibus pedissequorum mutant amictus, aut cubiculorum suorum aulae? omnia in vestiarium diligenter deponi jubent, ut suo tempore de novo uti possint, & quamvis aliquando videri velint, se illis non indigere, propriè tamèn ostentatio est à veritate aliena. Romæ opulentissimus quidam Dominus, cum plures magni nominis viros domum suam ad convivium invitasset, omnes lances argenteas per fenestras in Tyberim ipsius Palatium alluentem projici jussit. Sed quid hoc? erat jam in fundo extensum rete tam largum, quàm res poscebat; quo finitis epulis omnis illa argentea suppellex Domino suo comprehensa restituebatur. Non ita facit Deus. Ille universam terram viridi vestit togâ, omnèsque plantas & arbores frondibus operit vere inchoante; Hyeme vero jam appropinquante, omnem illum apparatus abjicit, totumque marcescere permittit, ut novis temporibus alium planè novum fieri jubeat. De Vasis denique, non dicam argenteis, sed aureis, tam parum sollicitus est, ut ne quidem unum solum extot & tantis non in aquas, sed simulatâ jacturâ, in ignem projectis, repiscari dignatus fuerit. Quid intendo dicere? An ignoratis, cujus pretij & laboris sit unius Angeli productio? Et tamen tertiam illorum partem Deus præcipit ad in-

fernum , nec ad hoc tempus commo-
tus est , nec unquam commovebitur ,
ut vel unum ex illo mari flammeo ex-
erhat. Sed quare hoc ? Ut omnes
intelligamus , illum nullius indigere ,
& omnes quorquor sumus , esse inuti-
les ipsius servos. *Nullius indiget , servi
inutiles sumus.*

*Luc. 17
10.*

XIV. Altera maximi momenti ve-
ritas est ipsum cum omnibus rebus
creabilibus nihilo majorem fieri, aded,
ut posita DEO solo ab una parte, & ex
altera omnibus creaturis possibilibus,
DEUS cum omnibus creaturis nihil
esset amplius, quam quod per se est
solus. Ratio est, quia quemadmodum
observabat Sanctus Thomas, *id quod
est per essentiam tale, non potest fieri ma-
jus, addendo illi aliquid per participatio-
nem tale.* Ponite ex una parte for-
nacem ingentem, ex altera parte ran-
tillum aquæ, quæ calore hujus at-
dentis flammæ inrepercat: parvus hic
calor aquæ communicatus, non red-
dit intensiorem ignis istius calorem,
quàm jam in se per essentiam suam
habeat. Eodem modo cum creaturæ
nullam possideant pulchritudinis, bo-
nitatis, sapientiæ, aut quamlibet aliam
perfectionem, quæ illis à DEO non sit
communicata, DEUS per has perfe-
ctiones non potest fieri major, quas
ille ipse communicavit. Omnes in
se continet eminenter. Et hæc etiam
est causa, quare in cælo anima viden-
do Dsum solum non sit minùs essen-
tialiter futura beata, quàm esset, si
eum DEO mille alios Mundos videret
& possideret. *Quia & illa novit,*
inquit Sanctus Augustinus, non pro-

*1. 5. Com-
sess. c. 4.*

*pter illa beator, sed propter te solum
beatus est.* Ex se solus ille est omnia,
& ut talis plenitudinem possidet in-
finitam, cui nihil addi nec admi po-
test. *Ipsè est omnia.* Unde sequitur,
quod dixi, omnipotens DEI brachium
infinitas producendo creaturas non
crescere, nec eas producere omit-
tendo, quidquam amittere.

XV. Denique quidquid huc usque
à me audistis, & quidquid non tan-
tùm ab humana, sed ab Angeli alicujus,
aut Archangeli linguâ intelligere
potestis, simul jungite, totum in com-
paratione Potentiæ, quam in veritate
DEUS possidet, omniumque aliarum
infinitarum perfectionum, Potentiâ
non minorum, totum inquam nihil
est. Quare quidquid admirabile huc
usque dictum est, simul accipite, &
deinde in corde vestro dicite: Non est
iste Deus meus, sed est aliquid infinitis
majus. Hanc perfectiōnis ideam
millies milliesque conceptam multi-
plicate, & deinde iterum millies mil-
liesque dicite: Hic non est DEUS
meus, est aliquid infinitis pulchrius,
infinitis beatus, infinitis amabilius.
Etsi per omnem æternitatem
omnibus intellectibus creatis & crea-
bilibus omnes perfectiones conceptu
possibiles simul acciperetis, certi esto-
te, illam, quæ inde prodiret sum-
mam, semper finities vero DEO mi-
norem esse, quàm sit milij granum
respectu totius univèrsi hujus molis.
Finiti ad infinitum nulla est proportio:
inter milij granum & totum Mundum
aliqua saltem datur proportio, mul-
toties enim granum hoc multiplica-
tum

rum & auctum tandem in tantam molem excreveret: verum multiplicatis per omnem æternitatem omnibus perfectionibus possibilibus, nunquam ad Deum cognoscendum perveniretur. Exaltate illum, quantum potestis; major est enim omni laude.

Gen. 43.
11.
Sicut
et. apud
Luce.

XVI. Considerate ergo, quantum Philosophus ille, licet à vulgo tantum æstimatus, responso suo hallucinatus sit, dum interrogaretur, quidnam esset DEUS? Perijt à principio tres dies, quibus rem perpenderet. Quibus elapsis, petijt alios tres; post hos quoque tres alios; denique factus est, quò magis meditaretur, tantò minùs se dicere posse. At quæso, quis fuit ille respondendi modus? tres tantum horas petere pro ferendâ sententia, pro quâ tota æternitas non sufficeret? Si Cherubinum aliquem interrogaretis, quid sit DEUS, non tres dies ad respondendum peteret, sed infinita exigeret secula, quæ tamen ad tam gravem quæstionem solvendam, nimis brevis illi videretur esse terminus. Quid cogitatis? Cùm de DEO loquimur, infinites minùs intelligimus, quàm de magno aliquo Monarcha musca importunè obvolitans intelligat. Quare cùm Deum laudamus, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, potiùs affirmari, potest, illum à nobis blasphemari. Quia non est potens illâ potentia, quam nos apprehendimus, cùm Omnipotens à nobis vocatur: non est pulcher illo pulchritudinis genere, non est bonus illo bonitatis genere, sed est omnipotens, pulcher, & bo-

nus, perfectione infinites superiore. Unde semper meliùs est, scire, quid non sit DEUS, quàm scire, quid sit. De DEO incorporeo disputantem, corporeis nominibus uti, obtreclantis forte fuerit & lapidantis. Atque ideo verè excusati erimus, quia rusticus non alias, quàm rusticus scit promere laudes.

XVII. Et tamen tantus DEUS, quantum illum opera illius actualia & possibilis ostendunt, adhuc à peccatoribus injurijs afficitur, quasi totius Mundi res esset vilissima! quis talem crederet possibilem esse audaciam? Tam terribilem majestatem audeo vilis pulvisculus irritare? Si nostrum aliquis à principio interfuisset, quando DEUS omnes res creavit, ubi Mundum tam pulchrum, tam vastum, tam omnivarium, tam ordinatum solâ mandati ipsius potentia productum vidisset, quomodo sibi diem aliquem possibilem futurum esse estimasset, quo DEUS tam magnus ab aliquo vilipenderetur? Plus tamen DEUS, quàm unquam creatura aliqua contemnitur. Fecisti mala & potui fieri. Non videtur esse possibile, quod sit, & factum est. Si DEUS tristitia capax esset, nullum cor, quàm ipse esset infelicis. Nullus liquidem inter omnes homines quotidie & ubivis gravioribus afficitur injurijs, quàm DEUS noster. Si abessent alia, nullus oculis suis videt, nullus ita auribus tam privatas quàm publicas sibi illatas injurias percipit, quàm ipse DEUS. Si Christiani pro DEO adorerent more quorundam Gentilium,

Orat. in
illud
cum con-
summas-
set JE-
sus. y

S. Bern.
serm.
16. in
Cant.

Jerem.
3. 50

pri-

primum illud, quod manè domo egredientibus obvium fiebat, appareret, quam sine ullo respectu idipsum ab illis offenderetur. At cum DEUM omnibus cogitationibus superiorem colant, repetere cogor, quomodo est possibile, ut illum offendant? & postquam offenderunt, quomodo est possibile, ut dum dolore & pœnitentiâ contabescere deberent, de novo scelera antè patrata audeant committere? nec solùm de peccatis non dolent, sed iisdem vivunt, & ingrasfantur: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Quis, DEUM immortalem! primus erit peccatorum in tam Magnum Dominum suum incuitus, quando coram illo iudicandi comparebunt! quàm triste spectaculum! quantus horror!

XVIII. Reccaredus Rex Angliæ quondam in Sylvâ aberrans (in quâ aviditate venandi longiùs opinione à suis abstractuserat) sub noctem incognitus fores vilis cujusdam fabri pro hospitio pulsavit, intra quas tanquam homo plebejus admissus fuit, quin etiam tam rusticis acceptus verbis, ut tandem etiam colapho mulctatus fuerit. Sequenti die, ubi ad suos iter relegit, statim incivilem hospitium suum vocari iussit, cui: agnoscisne, inquit, agnoscis me? verba errant, vix non fulmina ad miseri hujus vitam auferendam, ob solius horroris vim sufficientia. Ego mihi persuadeo, petitionem illam, quâ Dam-nati, ut in tormentorum suorum abyssu potius relinquuntur, quàm ut coram iudicij universalis tribunali

comparere cogantur, supplicabunt, in illa luculentâ Magnitudinis DEI cognitione fundatam esse; quam olim in iudicio particulari experti sunt, similem audientes sibi exprobrari rusticitatem, eamque ipsam agnoscentes Majestatem, quam olim præ oculis habentes, revereri noluerant; illam inquam, Majestatem jam timent, quam toties in pauperculis contempserunt, quam in Religiosis iriserunt, quam etiam toties in ipsi Ecclesijs spreverunt, suisque aspectibus profanarunt. O quantum non in extremo illo die miseri expavescent, de novo audituri; An me cognoscitis? an me cognoscitis? O quantopere sibi ipsis bene conscij DEUM à se cuiusvis bestiali appetitui postpositum fuisset, quantopere inquam trepidabunt, de novo amaram illam reprehensionem percepturi. *Projecisti me post cor- pus tuum.* Extr. 23. 31

XIX. Considerate aliquantisper, charissimi, has veritates, nec expectate, donec improvisæ pondere suo vos opprimant. Videte, quantum habeat DEUS supra vos Dominium, quia DEUS noster est! & si hoc illi competit quare vos non vultis, ut illi obedientia præstetur? *Si Dominus ego sum, ubi est Timor meus? dicit Dominus exercituum.* Vos Equo ita scimini refractario, propter dominium in illum à DEO vobis humanæ naturæ superioritate concessum. Quare ergo non etiam vobis indignamini, cum toties Domini illius mandatis vos opponitis, qui propter naturæ suæ divinæ perfectionem infinitâ excellen-

DOMINII TITULO, EX QUO INFERTUR PECCATI GRAVITAS. 47

cellentiâ est supremus vester Dominus? Quando peccatis, arbitramini, vos joculari aliquod malum admittere: perpendite quæso, an jocus sit DEO auferre id, quod tam magno jure ad illum pertinet, quàm magnus est ipse DEUS! Omnes scitis, quomodo Sanctus Joannes DEUM viderit, plurima in capite Diademata gerentem: *in capite ejus diademata multa.*

Apoc. 1. 12.

Sed quid tot coronæ reglæ denotant? significant nimirum innumerabiles illos titulos, quibus homo DEO obedire tenetur, tot enim sunt, quot divina essentia perfectiones continet. Quamob causam, qui peccat, non unam solam committit injustitiam, sicut aliàs vobis dixi, sed pluribus se

Ps. 7. 3.

contaminat: *Injustitias manus vestra concinnant.* Imò tot committit injustitias, quot sunt causæ, quibus divina justitia ad sceptrum adeò absolutum, tam amplum, tamque potens venerandum nos obligat. *Sceptrum divinitatis ejus.*

Daniel. 3.

XX. Quod si vobis quandoque durum videretur audire, quomodo peccator propter momentaneum quoddam peccatum ad æternas inferorum

pœnas sufferendas justissimè condemnatur, ecce causam. Cùm DEUS infinita habeat jura ac titulos, quibus amari debeat, omnes illos peccator injuriâ affecti, adeoque iisdem non obediendo, ipsum aspernatus est. Quare licet talis non nisi exiguo temporis spatio peccasset, hoc exiguum tamen sufficiens est, ut debitum pariter contrahat infinitum, quod, cùm in inferno tormentorum gravitate, ne quidem satis puniri possit, quæ infinita esse deberent, infinita tamen eorundem duratione castigabuntur, Charissimi, profundius quæso hæc tam altas veritates mentibus vestris penetrare, quæ si vos à peccato non absterreant, nescio quid efficacius afferre possim. Indulgebitis quidem genio vestro, voluptatibus animos vestros dabit, & hæc vel DEI Ingratis, si ita loqui concessum est, facietis. Sed tandem agnosceris clarissimè, quem offenderitis; DEUM omnipotentem lacestistis peccatis vestris, à quo multò magis dependetis, quam sicca palea, in arcâ ventilatæ à vobis dependeant.

